

EEN ONTBOEZEMING

Sjang Hoeymakers

Sinds ik op vijftienjarige leeftijd begon aan het uitzoeken en op papier zetten van de ontwikkeling van het Peelgebied in de laatste honderd jaar en mij verder met heemkunde in het algemeen ging bezighouden, heb ik mij er steeds meer over verwonderd hoe gebrekkig en eenzijdig de lessen vaderlandse geschiedenis waren die wij op de lagere school moesten leren. Wat we in deze lessen kregen voorgeschoteld beperkte zich vrijwel tot het kustgebied en het gebied boven de grote rivieren. Onwillekeurig moesten de Brabantse en meer nog de Limburgse kinderen het idee krijgen dat de geschiedenis van hun geboortestreek in "ons" vaderland eigenlijk niet meetelde. In de tijd dat de edelen de dienst nog uitmaakten werden er soms een of meer terecht gesteld omdat zij ideeën hadden die anderen niet zo goed uitkwamen. En als er dan op zeker moment twee Graven worden terechtgesteld, te weten de Graaf van Egmond en de Graaf van Horn, zagen we in de geschiedenisboekjes steevast vermeld dat deze laatste de Graaf van Hoorn was. Zo werd voor Limburg, dat toen trouwens nog niet eens Limburg heette, zelfs die kans om zeep geholpen om ook eens, zij het dan in negatieve zin, genoemd te worden in onze vaderlandse geschiedenis. Want het wás de Graaf van Horn (bij Roermond) en niet die van Hoorn in de kop van Noord-Holland!

De spaarzame keren dat onze gewesten in de geschiedenis aan bod kwamen dan spitsten wij pas echt onze oren. Van de Tachtigjarige Oorlog - die zich naar mij later pas blijkt voor een groot deel op Brabants en Limburgs gebied afspeelde - is me daarom wellicht het best bijgebleven het feit dat de

krijgskas van de Prins van Oranje op de Mookerhei in een moeras zou zijn verzonken. Mogelijk is de kas gewoon leeg geweest en verzon men dit verhaal om de soldaten die hun soldij wilden beuren, koest te houden. Velen geloofden echter in het verhaal. Een vrouw uit Mook dankt daaraan zelfs haar bijnaam "Kisten Trui". Haar hele leven heeft zij naar de krijgskas gezocht en na haar dood heeft dit haar een standbeeld opgeleverd. De gemeente Boxmeer heeft aan die roerige tijden nog een toponiem overgehouden dat men heel lang niet heeft kunnen verklaren. Bedoeld is "Saxe Gotha", eerder de naam van een heideveld, daarna van een grote boerderij, nu van een industrieterrein ten westen van Boxmeer. De heer Becker uit Odiliapeel vertelde mij dat op die terreinen indertijd de soldaten gelegerd waren die de koning van Saksen aan Prins Willem van Oranje had "uitgeleend" en vandaar de naam. Gotha is een stad in Saksen.

Na deze kleine afdwaling weer terug naar de geschiedenislessen die zich voornamelijk beperkten tot scheepsbouw, scheepvaart, overzeese handel, zeeslagen en waterbouwkundige werken waaronder het droogmalen van verschillende polders. Verder werden in ons geheugen geprent de namen van Prins Willem van Oranje, de vader des vaderlands, raadspensionaris Johan de Wit, de geleerde Hugo de Groot, gevangen gezet op Slot Loevesteyn en gevlucht in een boekenkist, Jan van Schaffelaar en nog vele andere. Vooral scheepvaart en overzeese handel waren belangrijk in de tijd van de Oost- en Westindische Compagnie. Zolang die handel zich beperkte tot de produkten van de verre landen die men "ontsloot", viel daar weinig op aan te merken maar toen men zich met de slavenhandel ging bemoeien, werd het toch wel al te bar. De Nederlandse geschiedschrijvers hebben dit ook wel ingezien, want in onze geschiedenisboeken, althans die wij op school gebruikten, stond geen woord over de Hollandse slaventransporten van Afrika naar Amerika. Met trots werden wel onze zeehelden vermeld en de veroverde gebieden waar men de beschaving wel eens zou brengen. Uit Brabant werden altijd twee aparte feiten genoemd, de verovering van Breda door middel van de krijgslust met het turfschip, en het beleg van Den Bosch. En zowaar bij de schoolplaat waarop Jacoba van Beieren stond afgebeeld met haar valken werd toch maar even het Brabantse dorp Valkenswaard genoemd, de plaats waar de meest bedreven valkeniers woonden.

Tafereel van de slag op de Mookerhei...

Er is wel een verklaring te geven voor het feit dat Brabant en Limburg zo misdeeld zijn in de Vaderlandse geschiedenis. Het tegenwoordige Noord-Brabant hoorde vroeger bij het Hertogdom Brabant met als hoofdstad Brussel. Tijdens de reformatie werd het het Generaliteitsland van de Zeven (noordelijke) Provinciën en bleef dat tot de Franse Tijd toen het werd ingelijfd bij het Koninkrijk Holland onder koning Lodewijk Napoleon, de broer van de grote veldheer.

De provincie Limburg heeft in het verleden nog veel minder banden gehad met "Nederland". De provincie heeft de naam gekregen van het oude graafschap Limburg waar alleen de omgeving van Valkenburg en Rolduc

deel van uitmaakten. In 1172 werd het door keizer Frederik Barbarossa tot hertogdom verheven. Na de slag van Woeringen in 1288 ging het hertogdom over aan de hertog van Brabant tot 1544. In de periode daarna kwam "Limburg" aan het hertogdom Gulik en werd Oostenrijks gebied. Het tegenwoordige Nood-Limburg hoorde onder het hertogdom Gelder dat in 1713 bij Pruisen werd ingelijfd. Ten tijde van de Franse overheersing werden al deze gebieden bij Frankrijk gevoegd en zo kon het gebeuren dat de gebieden die nu samen de provincie Limburg vormen in de loop der eeuwen als hoofdsteden hadden, Limbourg, Brussel, Wenen, Madrid, Berlijn en Parijs. Geen wonder dus dat Limburg in de vaderlandse geschiedenisboeken ver te zoeken is.

Toen Napoleon definitief verslagen was, besloten zijn tegenstanders en overwinnaars dat aan de noordelijke grenzen van Frankrijk een staat moest worden gesticht die enige weerstand zou kunnen bieden als Frankrijk in de toekomst nog eens op het oorlogspad zou willen gaan en daarom besloot men het huidige België en Nederland samen te voegen tot een koninkrijk. Ook Limburg, tot dan toe meestal Overmaas genoemd, werd bij de nieuwe staat gevoegd. De meest logische oostgrens zou de Maas zijn geweest maar de grens met Duitsland werd vastgesteld op een kanonschot afstand van de rivier, toen een afstand van 900 à 1000 meter. Zo werd er willekeurig een grens getrokken door gebieden die eeuwenlang een eenheid hadden gevormd.

Het haperde soms wel eens aan samenwerking in de nieuwe staat en na zestien jaar, in 1830, brak de Belgische Opstand uit die de Tiendaagse Veldtocht tot gevolg had. Na zoveel dagen vechten werd er een bestand gesloten en het heeft tot 1839 geduurd eer men het eens werd over de nieuwe grenzen want samengaan als een staat bleek niet meer mogelijk. Heel Limburg, met uitzondering van Maastricht, had zich aanvankelijk uitgesproken België, maar in 1839 werd het toch bij Nederland ingedeeld onder protectoraat van de Duitse Statenbond. In de jaren van 1830 tot 1839 lagen aan weerszijden van de voorlopige grens Belgische en Nederlandse soldaten. Aan de Nederlandse kant waren dat voornamelijk de Groningse en Friese schutters. Door de afscheiding van België kwamen Brabant en Limburg dan eindelijk echt in de geschiedenisboeken...

Maar och er waren ook wel andere gebieden in Nederland waar ogenschijn-

lijk nooit iets gebeurde wat van belang was. Wie las er ooit het verhaal van de kooplui van Vriezenveen die met hun karren geladen met produkten uit eigen streek, aangevuld mogelijk met 'koloniale' waren tweemaal per jaar naar Moskou reden, drie maanden heen en drie maanden terug, en die in Moskou winkels exploiteerden waaraan nu nog een naam van een winkelstraat herinnert? Of, om maar weer naar Noord-Brabant terug te keren, wie las er ooit in onze geschiedenisboeken over de Teuten, de reizende kooplieden uit de Kempen die handel dreven in koperwaren, mensenhaar en nog andere artikelen in heel Nederland, Duitsland, Denemarken tot New York toe! Een van deze teuten was bevriende met de koning van Denemarken en verder was hij betrokken bij de oprichting van de eerste spaar- en leenbank in Denemarken. Of waar staat in de geschiedenisboeken vermeld het initiatief van twee boerenzonen uit Venray die in 1824 besloten een kudde slachtschape naar de Hallen van Parijs te drijven, uit welke onderneming zich een wereldhandel in schape ontwikkelde. Na Parijs veroverden zij ook de Londense markt. De omzet bleef groeien en steeds verder trokken de Venrayse handelaren weg om voldoende schape kunnen te kopen, naar Duitsland, Polen, Rusland, Denemarken en IJsland. Toen zij op de markt te Londen concurrentie kregen van de schape aangevoerd uit Argentinië gingen zij ook daar naar toe en ze kochten er schape en ossen bij duizendtallen tot in Patagonië toe. Gedurende enige tijd kochten zij ook schape in Australië maar het vervoer van levende schape per schip van Australië naar Londen leverde toch teveel problemen op. In Argentinië stichtte een lid van de Compagnie een grote vleesconservefabriek waar de dieren werden geslacht en ingevroren waarna het vlees met koelschepen vervoerd werd naar Europa. In de havens van Buenos Aires prijkt de naam Camps nog op talrijke grote gebouwen, evenals in Antwerpen de naam Poels. Het waren namelijk de gebroeders Poels die in 1824 het avontuur aandurfd en met hun schape naar Parijs te trekken en gedurende ongeveer honderd jaar zijn leden van deze familie actief gebleven in de Venrayse Schaapscompagniën. De kiem van hun onderneming lag in de Peel waar de toen nog onafzienbare heidevelden het de boeren mogelijk maakte om grote aantallen schape te houden. Dat de Peel er in die tijd heel anders uitzag dan tegenwoordig zal u duidelijk worden na lezing van het relaas over de oude Peelwegen hierna in dit nummer.